

CHODÍ UŽ VAŠE DIEŤA DO ŠKOLY A ZRAZU ZISŤUJETE, ŽE NEJDE VŠETKO TAK, AKO STE SI PREDSTAVOVALI? ŽE JE TO UČENIE VÄČŠIE TRÁPENIE, AKO STE PREDPOKLADALI? ZAZNAMENALI STE U VÁŠHO DIEŤAŤA ŤAŽKOSTI PRI UČENÍ, LEBO VÁŠ ŠKOLÁK NEOBSEDÍ, NEVIE SA SÚSTREDIŤ, PLETÚ SA MU PÍSMENKÁ ČI HO TRÁPIA OPERÁCIE S ČÍSLAMI?

To ešte nemusí nič znamenať. Netreba hneď robiť paniku. Veľa detí potrebuje len viac času a našej trpezlivosti, alebo jednoducho dozrieva pomalšie, a tak aj zručnosti ako písanie či čítanie nadobúdajú neskôr. Nie každá odchýlka či problém musí byť zákonnou poruchou. Preto je individuálny prístup pri učení nevyhnutnosťou.

Mýlia sa im písmenká?

Ak problémy pretrvávajú

Pravdepodobne ide u dieťaťa o špeciálnu vývinovú poruchu. Problémy s učením mávajú deti so špecifickými alebo vývinovými poruchami učenia. Samotný názov napovedá, že ide o poruchy, ktoré sa prejavujú v určitom stupni vývinu dieťaťa, čo býva napríklad pri nástupe do školy, kedy sa problém vyplaví. Vývinové poruchy učenia, a najmä ich nepodchytenie a neriešenie, môžu dieťaťu výrazne skomplikovať a poznačiť vzdelávanie, školskú úspešnosť a následne uplatnenie v živote. Medzi najznámejšie a najčastejšie sa vyskytujúce vývinové poruchy učenia patrí porucha čítania = dyslexia, porucha písania = dysgrafia a dysortografia a porucha počítania = dyskalkúlia.

Keď písmená neposlúchajú

Dyslexia označovaná ako porucha čítania je najrozšírenejšou poruchou učenia. Je to vlastne neschopnosť osvojiť si čítanie – „dys“ (nedokonalosť), „lexis“ (reč, jazyk), ktorá nepriaznivo ovplyvňuje osvojovanie poznatkov vo všetkých vyučovacích predmetoch a často sa objavuje v spojení s osvojením pravopisu – dysortografiou. Považuje sa za celoživotný hendikep, avšak keď je včas a odborne diagnostikovaná, zväčša už v predškolskom období, v dospelosti môžu byť aj ľudia s dyslexiou veľmi úspešní. Medzi známymi osobnosťami je dnes mnoho dyslektikov.

V ŠKOLE

Už v prvom ročníku základnej školy majú deti dyslektici problémy s písmenami, ťažšie sa učia čítať, neskôr im robí problémy práca s textom, s porozumením prečítaného. Typickým znakom je zamieňanie podobných písmen, fonologický deficit – teda neschopnosť hláskovej syntézy, keď dieťa nevie spájať hlásky do slov. Často sa vyskytuje problém so zrakovým rozlišovaním, poruchy pravo-lavej a priestorovej orientácie alebo slabá zrková pamäť. Deti s dyslexiou mávajú problémy s intonáciou a melódiou vety, alebo nevedia hospodáriť s dychom, pri čítaní preskakujú riadky a niekedy si vôbec nepamätajú prečítaný text. Je nevyhnutné uviesť si, že dieťa so špecifickou vývinovou poruchou čítania musí vynaložiť oveľa viac námahy na osvojenie čítania, ako rodičia a učitelia očakávajú.

Ako a kedy vzniká?

Dyslexia je dodnes predmetom debát odborníkov, ktorí skúmajú príčiny jej vzniku. Zhodujú sa v tom, že súvisia s dysfunkciou centrálného nervového systému, najmä s oblasťou ľahkých mozgových dysfunkcií. Tie vznikajú pred pôrodom, počas neho alebo tesne po pôrode. Mozgové dysfunkcie môžu byť ovplyvnené genetickými faktormi, ale aj deficitmi v oblasti očných pohybov, netypickou dominanciou mozgových hemisfér alebo v nedostatočnom zrakovom vnímaní.

Diagnostika a zaradenie

Pri diagnostike poruchy čítania sa posudzuje viaceré premenných a je potrebné psychologické a špeciálnopedagogické vyšetrenie. Deti, ktorým bola pred vstupom do základnej školy diagnostikovaná dyslexia, sú zaradené do špeciálnych tried alebo sú individuálne integrované v bežných triedach. Majú vypracované individuálne programy, ktoré rešpektujú ich aktuálne schopnosti pre čítanie a všetci sú vopred pripravení na možné ťažkosti.

Opäť neposlušné písmenká?

Čítanie a písanie spolu úzko súvisia a tieto dve schopnosti sa vo vývine navzájom ovplyvňujú. Aj medzi písaním a sluchovým vnímaním je významná závislosť. Špecifickou poruchou, ktorá sa pri dyslexii objavuje, no nie je pravidlom, je aj dysgrafia a dysortografia – teda porucha písania a chápania gramatiky jazyka. Obe sú poruchami ovplyvňujúcimi kvalitu písania. Pri poruchách písania sa u detí najčastejšie vyskytujú problémy s jemnou motorikou, majú zníženú zrakovú predstavivosť (nie sú schopné vybaviť si tvary písmen), nie sú schopné zapamätať si motorické vzorce tvarov písmen, majú nedostatočné fonematické uvedomenie. Typické je nedodržiavanie veľkosti, sklonu a tvaru písmen. Písať dlhší text je veľmi náročné, diktát môže byť nočnou morou. Pri deťoch s dysgrafiou sa osvedčilo využívať multisenzoriálny prístup, keď sa pri učení snažíme zapájať čo najviac zmyslov dieťaťa. Teda okrem zraku a sluchu aj hmat – dáme mu napríklad hádať hmatom písmeno z iného materiálu. Pod pojmom dysortografia sa ukrýva ďalšia konkrétna porucha učenia – porucha chápania gramatiky. Slovenský jazyk je ťažký a občas každý občas urobíme chybu. Pri dysortografii ale nejde o „občasné zakopnutie“. Prejavuje sa v písomnej forme, kedy die-

ťa vedomosti má, ale nevie ich preukázať pri písaní. V písomnej podobe zamieňa poradie písmen, zamieňa tvrdé a mäkké slabiky, krátke či dlhé samohlásky alebo má problém s používaním správneho pádu alebo so skloňovaním. Dysortografia sa môže týkať celkovo gramatiky, alebo len niektorej špecifickej časti, napríklad vybraných gramatických pravidiel, tvaroslov alebo syntaxe. Problémy môže spôsobovať nedostatočné sluchové vnímanie alebo chyby vo vnímaní rytmu. Proces písania je veľmi náročný na kognitívne, jazykové, rečové, motorické schopnosti a tiež na pozornosť, zrakové i sluchové schopnosti. Ide o komplex schopností, ktoré sú potrebné pre úspešné osvojenie pravopisu.

Pri poruchách učenia je kľúčová správna a včasná diagnostika, ale následne aj prístup učiteľa a pomoc rodiča dieťaťu doma. Dieťa s poruchami učenia bude napredovať, ak bude mať pocit istoty, odbúra stres a obavy. Bez pomoci dospelého sa nezaobíde, ale vieme mu pomôcť vytvorením alebo prispôbením podmienok rešpektujúcich jeho individuálne schopnosti a tempo, ktoré jeho učenie vyžaduje. Aj v tomto prípade platí, že spolupráca rodičov a učiteľov je kľúčom k rozvoju dieťaťa a jeho

napredovaní vo vzdelávaní. Rodič svojim citlivým prístupom, radami, ale aj pomocami vie zabezpečiť úspešné zvládnutie učiva cez špeciálne aktivity, pracovné zošity, úlohy a zadania rešpektujúce poruchy učenia dieťaťa.

TIP KULIFERDO VÝVINOVÉ PORUCHY UČENIA – PÍSMENKÁ

4 pracovné zošity pre žiakov 1. – 4. ročníka ZŠ na rozvíjanie špecifických funkcií so zameraním na slovenský jazyk. Pre všetky deti, ktoré sa chcú naučiť, potrebujú si zopakovať či zábavnou formou spoznávať písmená slovenskej abecedy.

www.raabe.sk

